

és gyűjteményes művek. III. Számelmélet és algebra. IV. Halmazelmélet. V. Analízis. VI. Geometria. VII. Kereskedelmi számtan- és végül egy külön VIII. fejezetben vannak az iskolai tankönyvek összeállítva. A közleményeknek az egyes fejezetekbe való besorolása ellen helyenkint lehetne kifogást emelni, sőt vannak címek, melyek egyáltalában nem tartoztak volna ebbe a füzetbe; az ilyen apró hibák azonban a dolog természete szerint is és ilyen nagy anyag feldolgozásában elkerülhetetlenek. Az idegennyelvű címekben sok a sajtóhiba, a német fordítás nem mindig fedti teljesen az eredeti magyar címet.

Mindez azonban semmit sem von le az összeállító érdeméből, melyet e füzet szerkesztésével magának kivívott. A legnagyobb elismeréssel kell adoznunk szorgalmának és lelkiismeretességének, mellyel az anyag földolgozását végezte. Valóban hézagpótló műve a kutató matematikusnak felbecsülhetetlen szolgálatot fog tenni. Köszönet illeti Pasteiner Ivánt is, aki az egész bibliográfia kiadását lehetővé tette.

De nemcsak a matematikusnak lesz hasznára ez a füzet. Nemzeti szempontból is nagy a jelentősége, mert tanúsítja, hogy a matematikai tudományok művelésében népszerű arányunk szerint semmit sem maradtunk el a nagy nyugati nemzetek mögött. Üdvözlünk kell ezt a kis füzetet, mint kultúránk és tudományos törekvéseink bizonyágát.

Veress Pál.

Edwin Hoernle: Grundfragen der proletarischen Erziehung. A berlini Jugend-internationale kiadása, 1929. (212 lap.)

Aki hivatásában kötelességszerűen alaposan óhajt eligazodni, annak az illető tárgykör minden vonatkozásáról, fejleményéről, sőt szélsőséges kinövéséről is tudomást kell vennie; már csak azért is, hogy saját álláspontját felülvizsgálja s ehhez képest megszilárdítsa. Ugyanez áll a nevelőre, pedagógusra. Ez az észszerű elgondolás vezet minket, amikor ezúttal olyan munkát ismeretünk, amelynek már pusztán címe a jámbor olvasót első tekintetre megfélemlíthetné. Nem, hanem inkább nézzünk szemébe a kísértetnek, vizsgáljuk meg mibenlétét, mutassuk ki igazi belső rugóit, leplezzük le a szerves ellenmondásait, amelyek alapján azután jogosultsága megdől, félelmetes volta elhalványul.

Legyünk eleve tisztában azzal, hogy itt egy megalkuvást nem ismerő, a végsőig elszánt harcias írással van dolgunk, amely minden meglevővel szemben a tagadás álláspontjára helyezkedik és a nevelés terén is a minden ízében forradalmi átalakulástól várja az üdvösséget. Erről már a felszínes lapozgatás is meggyőző, amikor lépten-nyomon találkozunk Owen Róbert,¹ Marx és Lenin nevével és műveikből merített idézetekkel. Ez a kíméletlen, harcias szellem a stílusban is megnyilatkozik ilyen erős kitételek alakjában: *bürgerliche Erziehungslüge* (11.), *reformistische Klugscheißer* (190.), *Weisheit mit viel Bauchgrimmen* (197.), *feige Umschreibung für das Wort Klassenherr-*

* Owen Róbert (1771—1858) angol szocialista, a szövetkezeti mozgalom atyja, az utopisztikus szocializmus első képviselője.

schaft (206.), *Otto Rühle und Max Adler können sich beide an denselben Baum hängen* (207.)-s így tovább.

De térjünk immár a tárgyunkra s nézzük, mit ért szerzőnk és vele a kommunista párt nevelésén. „A forradalmi, proletár pedagógia, éppúgy, mint a tudományos marxizmus a szociológia és politika terén, megfordította a fejlett polgári nevelési elméletnek, amelynek módszereit ugyan átveszi, de a proletár osztályharc különleges feltételeinek és formáinak megfelelően átalakít és a proletár osztálycéloknak alárendel.“ (128.) „A nevelés az a szerszám, amellyel a küzdő osztályok az ifjúság uralmáért és vezetéséért s ezzel a fennálló termelési viszonyok fenntartásáért és jövőjéért és az ezen alapuló osztályállam körül folytatott harcukat megvívják.“ (204.) Végül a könyv utolsó mondata, „Nevelés számunkra a fejek forradalmát jelenti a társadalmi forradalom szolgálatában.“ (209.) Ezt kiegészíti Leninnek 1918-i nyilatkozata, amelynek értelmében „az ő iskolájuk is *osztály*-iskola, amely azonban kizárólag a munkálkodó néprétegek érdekeit szolgálja“ (12.), amit szerzőnk még nyomatékosabban így fejez ki: „A nevelés új elvei és intézményei, az új nevelők és tanulók, amelyekre és akikre a szocialisztikus társadalomnak szüksége van, csakis a proletár osztályharc légkörében, csakis a szocializmusért küzdő munkástömegek körében, csakis az iskola és a tömegmegmozdulások legszorosabb kapcsolata folytán keletkezhetnek.“ (10.) Alljon itt végül a kommunistáknak következő vallomása: „Minden kétértelműséget kizáróan kijelentjük, hogy az osztálytársadalmon belül a mai napig a nevelés sem a »kultúrát«, sem az »emberiességet«, sem pedig »a társadalmi emelkedést« nem szolgálta, hanem röviden és nyersen szólva, osztálynevelés, amelyet az uralkodó osztály azzal a céllal folytat, hogy a munkástömegeket szolgai engedelmességben tartsa, a fennálló termelési viszonyokat megóvja, illetőleg a birtokos osztály érdekében tovább kiépítse.“ (6—7.) Álláspontjuknak megalkuvást nem ismerő, intranzigens okát mi sem jellemzi jobban, mint az, hogy szerzőnk az osztrák szocialisták radikális követeléseit is „üres fecsegésnek“ minősíti, mert nem hajlandók magukat a gyermekeket a proletár osztályharcra szervezni (l. a *Austromarxistische Schulreformer* c. fejezetet, 189. l. f.).

Ezek az idézetek és adatok, úgy véljük, lelegendők egyrészt az olvasó tájékoztatására, másrészt arra, hogy a burkolt szándékkal és annak megvalósítása esetében a belőle származó veszedelmekkel megismertessenek. Mert mi a mai helyzet? A minden ízében halálra ítélt mai „kapitalista“, illetőleg „polgári“ iskola egyformán áll mindenkinek rendelkezésére, szegénynek, gazdagnak egyaránt; sőt amazok érdekében folyton új meg új lehetőségeket teremt, áldozatokat hoz. Bizonyoság rá az alsó és legalsó corból a társadalom legfelsőbb rétegeiben, a hivatalbeli állások legmagasabb polcára emelkedettek állandóan növekvő száma. Ezzel szemben mi történnék, ha a kommunisták pedagógiai (?) reformja, remélhetőleg utópiaja valóra válnék? Erre nézve már a gyászos emlékü proletárdiktatúra idejében kaptunk keserű ízelítőt. Tételük, amely az egész kötetten végigvonul: „Minden rossz, ami van“ és a legkiválóbb szellemeknek évszázados küzdelmei az embernevelés tökélete-

sítése érdekében nemcsak meddők maradtak, hanem merőben károsak. A hírhedt „Minden a miénk” analógiájára az ő pedagógiai hitvallásuk a proletárság boldogításában és boldogulásában merül ki a „kapitalisták”, értsd a polgárság rovására.

Hogy tárgyilagosságunkat e szélsőséges írással szemben is beigazoljuk, elfogulatlanul megállapítjuk, hogy a szerzőnek egynémely tekintetben igaza van. Így pl. az *Eltern als Erzieher* (69—76. l.) című fejezetben helyesen utal arra, hogy a szülők híján vannak a nevelésre szükséges elemeknek és lehetőségeknek, mert „a pedagógia ma tudomány, amelyet meg kell tanulni és tudományos módszerekkel alkalmazni.” Ámde ez nem csupán a proletárcsaládra áll, hanem a polgárra is, mert „a környezet erősebb a szülőknél” tétel mindkettőre érvényes. A meleg otthon (*trautes Heim*) ma már ritkaságszámba megy, az anyák javarésze egész nap munkával van elfoglalva, a gyermekmunkások száma ijesztő mértékben nő. Itt azonban hirtelen nagyot kanyarodik szerzőnk, amikor azt állítja, hogy a család még kellő előfeltételek és kedvező viszonyok mellett sem képes megfelelő osztályharcosokat nevelni, a munkástömegeket felszabadítani s erre a gazdasági és politikai küzdelemre csupán a kommunista párt, mint olyan, hivatott. Tanulságos az a körülmény is, hogy szerzőnk szélsőséges tagadó szelleme ellenére a „polgári pedagógia” egynémely intézményének létjogosultságát nem tagadja, sőt annak tárházából kölcsönzi fegyvereit. Így pl. a cserkészekről szólva (112. l. f.), amelynek módszereit a hagyományos polgári pedagógiával szemben „forradalmiaknak” minősíti, mert a gyermek tanulmányozásán és lélektanán alapszanak, mégis az intézmény, a „*weiße Pfadfinder*” (fehér cserkészek) proletárellenes irányzatát az általuk szervezett „*rote Jungpioniere*” (vörös ifjú úttörők) intézményével látja ellensúlyozottnak. Külön fejezetben szól a gyermeklapokról és mellékletekről, a színházról és moziról s a gyermektömegek e szervezetlen befolyásolási eszközeit természetesen szintén a proletár-kommunista eszmék szolgálatába óhajtja állítani.

Mindent összefoglalva, megállapíthatjuk, hogy Hoernle könyve mély bepillantást enged a kommunisták pedagógiai (?) törekvéseibe, de ezeknek meg- és felismerése a józan s elfogulatlan olvasók táborából nem lesz képes új híveket szerezni, hanem ellenkezőleg, még jobban meg fogja őket szilárdítani abban a hitben, hogy a gyermek- és embernevelésben *nem* a gyűlöletet és a gyűlölködésre való féktelen izgatást, hanem a kölcsönös megértést és a *szeretetet* illeti meg az elsőség. Ne mérget, hanem balzsamot csepegtessünk a fiatal lelkekbe!

kf.

L. Helmer—H. Kaindlstorfer: *Neue Beiträge zur Methodik des erkundlichen Unterrichts.* (8-r., 330 l.) Franz Deuticke kiadása. Wien und Leipzig. 1929.

Az osztrák geográfus tanárnemzedék a bécsi egyetemen évek hosszú sora óta *Becker Antal* lektortól nyeri a földrajztanítás módszertanába való bevezetést. A mester születésének hatvanadik évfordulója alkalmából a hálás tanít-